

ДОВІДНИК КАДРОВИКА

Видається за інформаційної підтримки Міністерства соціальної політики України

07

ЛИПЕНЬ | 2014

12
НАМІ
РОКІВ

Теми номера:

**МОБІЛІЗОВАНИХ МАЮТЬ
ПОНОВИТИ НА РОБОТІ**

5

СКОРОЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ:

основні етапи й документальне оформлення

14

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ

працівника останнім днем відпустки

19

ГАРЯЧА ЛІНІЯ

щоденно в редакції з 9.00 до 13.00

81

НАГАДУЄМО!

Здати не пізніше:

7 серпня Звіт з праці, форма № 1-ПВ (місячна)

Передплатні індекси:
89358, 89355

ВСЕУКРАЇНЬКА
АСОЦІАЦІЯ КАДРОВИКІВ
www.kadrovik.ua

■ РОЗ'ЯСНЕННЯ

Державна інспекція України з питань праці

Мобілізованих мають поновити на роботі 5

■ МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА 10

■ ТРУДОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Герасимов Олексій

Скорочення працівників:

основні етапи й документальне оформлення 14

Які існують підстави у законодавстві щодо скорочення чисельності або штату працівників? На які законодавчі особливості слід звернути увагу працівникові відділу кадрів у процесі звільнення працівників у разі скорочення чисельності або штату? З яких кроків складається порядок звільнення працівників у зв'язку зі скорочення чисельності або штату? Як правильно документально оформити зазначені кроки? Саме цим та іншим питанням сьогодення й присвячено пропонувану статтю

Васильова Зоя

Особливості звільнення працівника останнім днем відпустки 19

Припинення трудового договору — питання завжди актуальне, а іноді й спірне. Спори між працівником і роботодавцем виникають саме тоді, коли оформляють звільнення працівника з роботи, зокрема, стосовно видання наказу про звільнення з роботи, підстави звільнення, подання заяви, внесення відповідних записів до трудової книжки, виплати належних працівникові сум тощо. Для того щоб не допускати помилок, автор пропонує детальніше розглянути всі аспекти порушеного питання

■ ПРАКТИКА КАДРОВИКА

Рожнов Віктор

Особливості внесення записів до розділу

«Відомості про роботу» трудової книжки працівника 26

Зразки записів про роботу за сумісництвом, призначення на посаду за конкурсом, прийняття на роботу за контрактом, у порядку переведення з іншого підприємства, прийняття на сезонну, тимчасову роботу, про роботу у фізичних осіб; про звільнення з роботи у зв'язку з порушенням норм щодо обмеження роботи за сумісництвом, спільної роботи близьких родичів, у разі смерті працівника; про позбавлення працівника права обіймати посади й займатися певною діяльністю; про час термін і місце підвищення кваліфікації; про стажування студентів, учнів та ін.

Бойко Микола

Особливості звільнення жінок, що мають пільги 38

Для жінок-працівниць передбачено певні пільги, переваги й додаткові гарантії як при укладенні трудового договору та його виконанні, так і при звільненні. Зокрема, йдеться про пільги для працівниць, які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати для догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку, гарантії для одиноких матерів, що одержують від колишнього чоловіка аліменти на утримання дитини, тощо

■ КОМЕНТАР ЗАКОНОДАВСТВА

Бойко Микола

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» 46

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» до деяких норм КЗпП (п. 3 частини першої ст. 36, частина перша ст. 40, частина перша ст. 431, ст. 47, ст. 119) внесено зміни, пов'язані з призовом або мобілізацією працівників та власників — фізичних осіб під час особливого періоду. У статті наводяться зразки документів щодо поновлення працівників на роботі

■ ЗАОЧНЕ НАВЧАННЯ	
<i>Постернак Микола</i>	
Курс «Основи загальнообов'язкового державного соціального страхування»	
Заняття 7. Обчислення страхового стажу	50
Яким категоріям працівників допомога по тимчасовій непрацездатності надається в розмірі 100 % незалежно від їх страхового стажу? Чи зараховується до страхового стажу період служби у Збройних Силах України, період одержання допомоги по тимчасовій непрацездатності, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку? На підставі яких документів обчислюють страховий стаж, набутий за межами України? Як визначити страховий стаж приватних підприємців?	
■ АКТУАЛЬНА КОНСУЛЬТАЦІЯ	
<i>Рябокоть Сергій</i>	
Деякі особливості надання щорічних додаткових відпусток за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці	62
Надання додаткових відпусток, не передбачених законодавством. Надання додаткової відпустки за роботу зі шкідливими та важкими умовами праці інвалідам. Про додаткові відпустки державних службовців. Визначення права на щорічні додаткові відпустки за шкідливі умови праці та їх тривалості працівникам шахт. Право на щорічну додаткову відпустку працівників біопідприємств та ін.	
■ ДІЛОВА МОВА	
<i>Гінзбург Михайло, Коваленко Світлана</i>	
Поради з української ділової мови	66
Автори пропонують в управлінській і, зокрема, кадровій документації чітко розрізняти офіційні назви посад, професій, звань, індивідуальні професійні назви та узагальнені професійні назви	
■ СУДОВА ПРАКТИКА	
Постанова Верховного Суду України «Про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку, індексу інфляції та трьох відсотків річних» від 21 травня 2014 року № 6-43цс14 (Витяг)	72
■ ІЗ ДОСВІДУ ФАХІВЦІВ	
<i>Стефанчук Устина</i>	
Дистанційна форма навчання в ПАТ «Львівобленерго»: віртуальна освіта — реальні результати	76
Задля підвищення освітнього та інтелектуального рівня працівників у ПАТ «Львівобленерго» впровадили дистанційну форму навчання без відриву від виробництва. Як це здійснюється на практиці — маємо можливість здобути інформацію із перших вуст	
■ ЗАПИТАННЯ — ВІДПОВІДЬ	
Надання додаткової відпустки за ненормований робочий час при неповному робочому дні	80
Про надання Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини документів про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик	82
Оплата праці сестри медичної загальної практики — сімейної медицини, переведеної з посади сестри медичної педіатричної дільниці	84
■ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	
<i>Дідик Марія</i>	
Сучасний HR: вимоги, продиктовані часом	85
Служби HR має бути динамічною гнучкою структурою, що чутливо вловлює тенденції та зміни в суспільстві, які позначаються на працівникові і, відповідно, на функціонуванні організації. Часто-густо справжня картина далека від ідеалу. Які причини цього? Як досягти успіху? Саме про це читайте у матеріалі	

ПРАВОВА ІНФОРМАЦІЯ

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засвідчення вірності копій документів і виписок з них та справжності підпису на документах» від 13 травня 2014 року № 1253-VII	89
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 13 травня 2014 року № 1255-VII	91
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» від 20 травня 2014 року № 1275-VII	92
Указ Президента України «Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України» від 6 червня 2014 року № 502/2014	100
Лист Міністерства соціальної політики України «Щодо працівників молодше вісімнадцяти років та працюючих студентів» від 4 вересня 2013 року № 697/021/106-13	105
Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо надання достовірної інформації з працевлаштування випускників ВНЗ» від 25 квітня 2014 року № 1/9-225	107
Лист Міністерства освіти і науки України «Про закордонні відрядження» від 23 травня 2014 року № 1/9-264	107
Лист Міністерства фінансів України «Щодо скасування призупинення встановлення доплат за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників» від 5 травня 2014 року № 31-07240-09-27/10518	108
Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про належне забезпечення рівності трудових прав громадян при розгляді спорів, що виникають у сфері трудових відносин» від 7 травня 2014 року № 10-644/0/4-14	109
Лист Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності «Щодо обслуговування застрахованої особи у медичному закладі (за місцем проживання або роботи)» від 6 вересня 2013 року № 04-29-2393	110

У наступних номерах журналу:

- ✓ Збереження відпусток раніше встановленої тривалості
- ✓ Питання направлення працівника в іншу місцевість офіційним опонентом на захист дисертації
- ✓ Колективний договір: чи обов'язково укладати? Чи має підприємство виконувати умови Генеральної і галузевих угод?
- ✓ Розробка та впровадження системи оцінювання персоналу та організації навчання на підприємстві

- **Що таке офіційні назви посад, професій, звань тощо і як їх треба подавати у документах, що стосуються жінки?**
- **Що таке індивідуальні професійні назви, у яких документах їх подають і як зважають на стать особи?**
- **Що таке узагальнені професійні назви і коли їх треба вживати у чоловічому, а коли у жіночому роді?**

Поради з української ділової мови

Як правильно зазначати професійні назви в управлінській і кадровій документації з погляду ґендерної рівності

 Михайло ГІНЗБУРГ,

начальник відділу Інституту транспорту газу, д-р техн. наук, проф., акад. Української нафтогазової академії (УНГА), заступник голови Термінологічної комісії УНГА

 Світлана КОВАЛЕНКО,

фахівець з нормативного забезпечення

«Чомусь дивно мені чути і читати ось такі протилежні назви жінок як: **посол** (Рудницька), але **сенаторка** (Кисілевська)...

Правда, наші жінки не так то давно взялися до громадянської роботи тай тому то ця мішанина назв. Але, на мою думку, треба би цю нестачу справити. Переживши свій вік на селі, звикла я до того, що селяни ніколи не кажуть «склепар», «почтар» чи «директор», якщо це становисько займає жінка, але називають (на мою думку, зовсім правильно): **склепарка**, **почтарка**, **директорка**, **молочарка** і т. п.

Належало б отож і в письмі ці назви усталити, а то виходить трохи смішно пр: **начальна редакторка і видавець О. Кисілевська**».

(Іванна Блажкевич, «Жіноча доля», 1931, Ч. 1–2, ст. 21)

Питання, що його поставила понад 80 років тому видатна діячка кооперативного та жіночого руху, голова «Жіночої громади», письменниця Іванна Блажкевич, актуальне і в наш час. Як правильно писати професійні назви в офіційних документах, що стосуються жінок: **вчитель** чи **вчителька**, **редактор** чи **редакторка**, **пенсіонер** чи **пенсіонерка** тощо?

З одного боку, стаття 24 Конституції України гарантує всім громадянам рівні права незалежно від статі, тобто рівні можливості жінок і чоловіків «у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і **професійній підготовці, у праці та винагороді за неї**» (тут і далі в цитатах наш грубий шрифт. — М. Г., С. К.). Відповідно офіційні назви посад, професій, звань тощо не можуть залежати від статі особи, що обіймає посаду, набуває професії, звання або вже має їх. З огляду на мовні традиції (згідно з якими іменники чоловічого роду є загальнішими, і саме вони позначають як осіб чоловічої статі, так і людей узагалі), **офіційні назви посад, професій, звань**

подають зазвичай **у чоловічому роді**. Це відбиває чинний з 1 листопада 2010 року Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010», затверджений наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 року № 327 (далі — КП). У розділі 3 КП «Основні положення» задекларовано, що «у КП професійні назви робіт наводяться **у чоловічому роді**, окрім назв, які застосовуються **виключно у жіночому роді** (друкарка, економка, нянька, покоївка, сестра-господиня, швачка)».

З другого боку, похідні від офіційних назв посад, професій, звань **індивідуальні професійні назви** конкретних осіб мають усі ознаки назв осіб і в українській мові різняться граматичним значенням роду, що відбиває стосунок до статі. Це відповідає особливості української мови розрізняти чоловічі та жіночі назви. Порівняймо, коли дівчину називають на честь якогось чоловіка (батька, діда тощо), то ім'я «ожіночують»: він — *Іван*, вона — *Іванна*; він — *Василь*, вона — *Василина*; він — *Михайло*, вона — *Михайлина* тощо.

Як же дотриматися цих двох, на перший погляд, несумісних підходів в управлінській і, зокрема, кадровій документації? Спершу зазначимо, що згідно з чинним від 1 червня 1999 року «Державним класифікатором управлінської документації ДК 010–98», затвердженим наказом Держстандарту України від 31 грудня 1998 року № 1024 (далі — ДКУД), **до управлінських документів належать:**

— *посадові інструкції* різних категорій службовців (коди ДКУД 0202005–0202007);

— *накази* про приймання на роботу (код ДКУД 0203003), про переведення на іншу роботу (код ДКУД 0203006), про звільнення (код ДКУД 0203008), про надання відпустки (зведений) (код ДКУД 0203011), про накладення дисциплінарного стягнення (код ДКУД 0204005), про накладення дисциплінарного стягнення (зведений) (код ДКУД 0204006) тощо;

— *подання* про заохочення (код ДКУД 0204001) чи переведення на іншу роботу (код ДКУД 0203005);

— *заяви* про звільнення (код ДКУД 0203007), надання відпустки (код ДКУД 0203010), про переведення на іншу роботу (код ДКУД 0203004);

— *довідна записка* (код ДКУД 0204003) і *пояснювальна записка* (код ДКУД 0204004);

— *довідка* про заробітну плату й інші доходи (код ДКУД 1506008) тощо.

Крім зазначених у ДКУД документів, кадрові служби оформлюють *характеристики* з місця роботи, *відгуки* (рецензії), *рекомендаційні листи* тощо.

У зазначених кадрових документах є три різновиди професійних назв, які треба чітко розрізняти:

1) **офіційні назви посад, професій, звань** тощо, які завжди подають у чоловічому роді навіть у документах, що стосуються жінки, наприклад, у наказах про приймання, звільнення, наказах (указах) про присвоєння звання, кваліфікації тощо:

— *прийняти Іванишину О. М. на посаду лаборанта* (з наказу);

— *звільнити Петришину І. О. з посади диспетчера* (з наказу);

— *присвоїти почесне звання «Народний артист України» Куєк Кароліні Мирославівні (Ані Лорак)* (з Указу Президента України від 29 травня 2008 року № 482/2008).

Так само офіційні назви посад, професій, звань подають у посадовій інструкції, оскільки вона є документом, який регламентує організаційно-правовий статус працівника і визначає його конкретні завдання та обов'язки, права, повноваження, відповідальність, знання та кваліфікацію, потрібні для забезпечення ефективної роботи. Посадові інструкції не залежать від статі особи, що обіймає цю посаду. Їх розробляють відповідно до вимог КП та Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29 грудня 2004 року № 336;

2) **індивідуальні професійні назви**, які у наказах (указах, розпорядженнях) про заохочення (нагородження, присвоєння звання, призначення стипендій тощо), відповідних поданнях, доповідних записках, службових листах, довідках, характеристиках, рецензіях тощо фактично стали означенням до прізвища конкретної особи. У цьому разі, як будь-яке означення, індивідуальну професійну назву треба узгоджувати з прізвищем не тільки за відмінком, а й за родом, зумовленим статтю цієї особи. Наприклад:

— *Для вирішення питань відряджаємо до Вас завідувачку відділу П. І. Шевченко* (із службового листа);

— *Нагородити орденом княгині Ольги II ступеня... Вантух Галину Мирославівну — солістку балету Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені П. Вірського...* (з Указу Президента України від 7 березня 2013 року № 122/2013);

— *Інженерка III категорії К. П. В'юн працює...* (з характеристики);

— *Виступили: директорка А. В. Іванюк...* (з протоколу);

— *Учителька О. П. Симонова, виконуючи обов'язки директора школи, показала себе...* (з подання).

Назва жіночого роду в таких випадках не лише природна, а й доцільна, оскільки для значної частини питомих українських прізвищ (на **-ко**, **-ук**, **-ун**, **-юк**, **-юн**) збігаються форми називного відмінка чоловічого та жіночого роду, що часто створює незручності у бронюванні готелю, організації нарад та й просто у фаховому спілкуванні, які жива мова долає творенням відповідних назв жіночого роду;

3) **узагальнені професійні назви**, що їх можуть уживати в характеристиках та інших документах стосовно всіх жінок та чоловіків, які працюють/навчаються в певній установі, посідають відповідну посаду або мають певну професію, звання тощо. Такі назви традиційно подають іменниками чоловічого роду, наприклад:

Заснувати 250 щорічних стипендій Президента України для молодих письменників і митців усфері музичного, театрального, образотворчого, хореографічного, естрадно-циркового та кіномистецтва (з Указу Президента України від 30 грудня 2013 року № 717/2013).

Якщо ж потрібно обмежити узагальнену професійну назву осіб лише колом жіноцтва, наприклад, визначаючи особливі вимоги щодо охорони праці жінок, пов'язані з їхнім репродуктивним здоров'ям, а також щодо захисту жінок під час вагітності, пологів, грудного вигодовування та ви-

ховання дитини, то цієї узагальненої професійної назви вживають у жіночому роді, наприклад:

З моменту офіційного повідомлення працівницею адміністрації підприємства про вагітність умови її праці щодо професійного опромінення повинні бути адаптовані таким чином, щоб забезпечити неперевищення встановлених лімітів доз опромінення і лімітів річного надходження радіонуклідів (з Основних санітарних правил забезпечення радіаційної безпеки України, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 2 лютого 2005 року № 54).

Наочною ілюстрацією запропонованого підходу є подані в таблиці 1 приклади вживання індивідуальних професійних назв конкретних осіб жіночої статі та узагальнених професійних назв і офіційних назв посад, професій, звань тощо, побудовані на основі книжки Євгенії Чак «Чи правильно ми говоримо?» (К.: Освіта, 1997, с. 7–8).

Викладений підхід можна побачити в документах найвищого державного рівня, наприклад Указах Президента України:

— *Присвоїти почесні звання: ... «Народний вчитель України»... Дружиніній Наталії Василівні — учительці Природничо-наукового ліцею № 145...* (з Указу Президента України від 7 березня 2013 року № 122/2013);

— *Присвоїти почесні звання: ... «Заслужений артист України»... Кіф'як Ользі Петрівні — артистці балету Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка, м. Київ* (з Указу Президента України від 6 березня 2012 року № 180/2012);

Таблиця 1

Приклади вживання професійних назв конкретних осіб, узагальнених професійних назв або офіційних назв посад, професій, звань

Індивідуальна професійна назва конкретної особи жіночої статі	Узагальнена професійна назва особи або офіційна назва посади, професії, звання тощо
Головну доповідь на конференції виголосила завідувачка кафедри Київського медичного університету професорка Ірина Шульженко	Як професор (а не як професорка) і завідувач (а не як завідувачка) кафедри вона проводить величезну наукову роботу
Авторка добре вивчила фактичний матеріал... (з рецензії)	Як автор (а не як авторка) книжки вона мала б з більшою відповідальністю поставитися до вивчення історичних джерел (з рецензії)
Слово має Тетяна Петренко, викладачка математики Харківського машинобудівного технікуму	Тетяна Петренко працює лише кілька років, але вже набула досвіду викладача (а не викладачки)
Молода вчителька закінчує інститут заочно. Вона відмінниця навчання	Цього року Марії Іванівні Бондаренко присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України», вона відмінник освіти (тобто нагороджена нагрудним знаком «Відмінник освіти України»)

У зазначених Указах «*Народний вчитель України*» та «*Заслужений артист України*» — це офіційні звання, які завжди треба подавати у чоловічому роді, тоді як *вчителька* та *артистка* — це індивідуальні професійні назви, що їх стосовно жінок подають у жіночому роді. У КП є лише їх «чоловічі» відповідники *вчитель* середнього навчально-виховного закладу (код КП 2320) та *артист* (код КП 2453.2).

Так само індивідуальні професійні назви у жіночому роді можна побачити у розпорядженні Кабінету Міністрів України, наприклад:

Прийняти пропозицію МОН та Львівської облдержадміністрації про присвоєння Бібрській загальноосвітній школі I–III ступенів Перемишлянської районної ради Львівської області імені української письменниці, народної вчительки Уляни Кравченко... (з розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2009 року № 1291-р).

Зауважимо, що в цьому розпорядженні українська *письменниця* та *народна вчителька* — це індивідуальні професійні назви конкретної жінки.

У розпорядженні Кабінету Міністрів України, наприклад: «Про призначення академічної стипендії Кабінету Міністрів України студентам вищих навчальних закладів та аспірантам» від 3 липня 2013 року № 474-р та від 22 серпня 2012 року № 602-р і «Про призначення соціальних стипендій Верховної Ради України студентам вищих навчальних закладів з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей на 2013 рік» від 27 березня 2013 року № 174-р та інших, послідовно дотримано вживання індивідуальних професійних назв *студентка* та *аспірантка* щодо осіб жіночої статі. Звертаємо увагу, що в цих розпорядженнях іменники чоловічого роду *студент* та *аспірант* виконують дві функції:

— у назвах розпоряджень та їх додатків й у власне тексті розпорядження — узагальненої професійної назви, що стосується осіб незалежно від статі;

— у списках осіб — індивідуальної професійної назви конкретних осіб чоловічої статі.

Отже, працівники кадрової служби, готуючи документи для неофіційного використання, повинні вміти утворити від професійних назв робіт, поданих у КП у чоловічому роді, ці індивідуальні професійні назви жіночого роду, додаючи певний суфікс до основи або усіченої основи. Для цього використовують кілька найпродуктивніших суфіксів: **-к(а)**; **-иц(я)**; **-ин(я)**. Щоб правильно обрати потрібний суфікс залежно від основи професійної назви чоловічого роду, радимо використовувати таблицю 2.

У таблиці 2 зібрано як традиційні назви жіночого роду, подані у багатьох словниках, так і новотвори, зафіксовані у словниках і наукових працях останніх років, зокрема у словнику А. Нелюби «Словотворчість незалежної України. 1991–2011» (Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2012) — *барменка* (с. 45), *водійка* (с. 85), *зоологиня* (с. 195), *логопедка* (с. 262), *педагогиня* (с. 378–379), *продавчиня* (с. 433), а також *топографиня* у статті «Гендерна лінгвістика і малопродуктивні словотворчі засоби» (Лінгвістика: зб. наук. праць. — Луганськ: ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2011. — № 1 (22) Частина II) того самого автора.

У сучасній живій мові, зокрема в україномовному Інтернеті, у засобах масової інформації та в художній літературі активно творять професійні назви за найпродуктивнішими моделями, поданими в таблиці 2. Так, у ЗМІ почали вживати назв *адвокатка*, *лідерка*, *дизайнерка*, *доцентка*, *режисерка*, *режисерка* (зокрема, про Кіру Муратову та Марину Вроду), *міністриня* та *міністерка* (зокрема, про Оксану Білозір та Людмилу Денисову), *держсекретарка* (про Мадлен Олбрайт, Кондолізу Райс і Гілларі Клінтон), *президентка* (про президентів Латвії Вайру Віке-Фрейберга, Литви Далію Грибаускайте, Аргентини Крістину Фернандес де Кіршнер та ін.). Професійну назву *президентка* вже зафіксовано у Великому тлумачному словнику сучасної української мови (уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005), хоча поки з позначкою *розмовне*. Проте за кілька останніх років її почали активно вживати не лише стосовно політиків, а й щодо інших осіб, які головують у певному товаристві, наприклад: *президентка Форуму видавців*, *президентка медіа-клубу*, *президентка фонду*, *президентка академії* тощо. Виникла також похідна назва *віце-президентка*.

Сподіваємось, що з часом такі новотвори ввійдуть до всіх академічних словників і стануть загальноновживаними. Так, на шпальтах академічного журналу «Українська мова» (2011, № 2, с. 67) радять жінку, професія якої — продавати певні товари, українською називати *продавчиною*, хоча це слово поки фіксує лише зазначений вище словник А. Нелюби.

Зауважимо, що від деяких професійних назв осіб чоловічого роду, наприклад, *вівчар*, *рахівник*, є паралельні утворення із суфіксами **-к(а)** та **-иц(я)**, які мають інше значення. У таких випадках іменниками чоловічого роду означають осіб і жіночої, і чоловічої статі. Проте такі поодинокі винятки не заперечують загальної тенденції активного поширення індивідуальних професійних назв жіночого роду в усіх стилях української мови.

Таблиця 2

Основні моделі творення професійних назв жіночого роду

Професійна назва чол. р. на	Професійна назва жін. р. на	Приклад творення
суфікс -к(а)		
-авт	-автка	космонавт → космонавт ка
-ак	-ачка	співак → співач ка
-ар	-арка	бібліотекар → бібліотекар ка , лікар → лікар ка
-ат	-атка	акробат → акробат ка
-ач	-чка	викладач → викладач ка
-вар	-варка	пивовар → пивовар ка
-евик	-евичка	стрижневик → стрижневич ка
-ент	-ентка	кореспондент → кореспондент ка
-ер	-ерка	контролер → контролер ка
-ерж	-ержка	консьєрж → консьєрж ка
-ик	-ичка	двірник → двірнич ка
-ир	-ирка	касир → касир ка
-ист	-истка	тракторист → тракторист ка
-ій	-ійка	водій → водій ка , носій → носій ка
-іст	-істка	економіст → економіст ка , журналіст → журналіст ка
-мен	-менка	бармен → бармен ка , спортсмен → спортсмен ка
-овик	-овичка	взуттьовик → взуттьович ка
-ом	-омка	агроном → агроном ка
-онал	-оналка	професіонал → професіонал ка
-ор	-орка	директор → директор ка , лектор → лектор ка , редактор → редактор ка
-пед	-педка	логопед → логопед ка
-тель	-телька	вихователь → вихователь ка , учитель → учитель ка
-яр	-ярка	кресляр → кресляр ка
суфікс -иц(я) та його похідний -ниц(я)		
-ник	-ниця	будівельник → будівельниц я , керівник → керівниц я , фрезерувальник → фрезерувальниц я
-чик	-чиця	льотчик → льотчи ця
-щик	-щиця	паяльщик → паяльщи ця
-ур	-урниця	штукатур → штукатур ниця
суфікс -ин(я)		
-граф	-графиня	топограф → топограф иня
-ог	-огиня	геолог → геолог иня , зоолог → зоолог иня , педагог → педагог иня
іменники у прикметниковій формі		
-вий	-ва	черговий → чергов а
-ний	-на	підручний → підруч на
-чий	-ча	слідчий → слідч а
конкуренція суфіксів		
-ець	-чиня	кравець → кравч иня , продавець → продавч иня
	-иця	виконавець → виконави ця

ВИСНОВКИ

1. В управлінській і, зокрема, кадровій документації треба чітко розрізняти **офіційні назви посад, професій, звань, індивідуальні професійні назви** та **узагальнені професійні назви**.

2. Офіційні назви посад, професій, звань **завжди**, а узагальнені професійні назви **зазвичай** подають **у чоловічому роді**, керуючись КП.

3. Індивідуальні професійні назви та узагальнені професійні назви, обмежені колом жіноцтва, в неофіційному діловодстві можна подавати **у жіночому роді**, творячи ці назви від поданих у КП назв чоловічої статі додаванням суфіксів **-к(а); -иц(я), -ин(я)**.

4. Пропонуємо у подальших редакціях КП подати спеціальний додаток, який містив би відповідники у жіночому роді до опорних іменників із професійних назв робіт, що дасть змогу всім, хто готує ділові папери, правильно утворювати індивідуальні професійні назви жінок та узагальнені професійні назви, обмежені колом жіноцтва.

5. Викладений підхід є гендеротолерантним і відповідає тенденціям як живої, так і фахової української мови, у якій професійні назви осіб жіночого роду поступово усталюються як стилістично нейтральні.

6. Уживання назв жіночого роду в українській фаховій мові не лише природне, а й доцільне, оскільки для значної частини питомих українських прізвищ (на **-ко, -ук, -ун, -юк, -юн**) збігаються форми називного відмінка чоловічого та жіночого роду, що часто створює незручності у бронюванні готелю, організації нарад та й просто у фаховому спілкуванні, які жива мова долає саме через творення відповідних назв у жіночому роді.

РЕКЛАМА

1 ЛЮТОГО
1 СЕРПНЯ
2014

Організатор конкурсу —
професійний журнал
**ОХОРОНА ПРАЦІ
І ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА**

За інформаційної підтримки Міністерства промислової політики України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Міністерства енергетики та вугільної промисловості України

**ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СПЕЦІАЛІСТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
«БЕЗПЕКА ПРАЦІ – 2014»**

Переможці отримують:

- почесне звання «**КРАЩИЙ ЕКСПЕРТ З ОХОРОНИ ПРАЦІ – 2014**»
- цінні подарунки
- можливість професійного зростання та вдосконалення своїх знань у сфері охорони праці та пожежної безпеки

www.OPPB.com.ua

(044) 507-2226
promo@mediapro.com.ua

Партнери:
ЕКОЛОГІЯ ПРІДПРИЯТТЯ
Професійний журнал

УЧБОВИЙ ЦЕНТР
«УКРПРОМЛІФТЗВАР»
«Безпечна праця – щасливе життя!»

